

Prof. zw. dr hab. Radosław Zenderowski

Instytut Politologii
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Tomasza MATRASA

pt. *POLITYKA SPORTOWA NIEMIEC W KONTEKŚCIE REGULACJI UNII EUROPEJSKIEJ PO 1990 ROKU*

(Wrocław 2017, ss. 348)

napisanej w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego
pod kierunkiem prof. UWr dra hab. Tadeusza Lebiody

Problematyka polityki sportowej z całą pewnością nie jest dostatecznie rozpoznana na gruncie nauk politycznych w Polsce. Związki polityki i sportu były i są co prawda badane, ale raczej w odniesieniu do polityzacji sportu (np. politycznego zaangażowania kibiców i reakcji polityków na nie; wykorzystywania sportu przez reżimy autorytarne i totalitarne), względnie sportowego *Public Relations* poszczególnych polityków i kreowania swojego wizerunku poprzez sport. Sama zaś polityka sportowa jako polityka publiczna, szczegółowa, nie doczekała się dotąd poważniejszych i kompleksowych analiz na gruncie politologii, za to na gruncie nauk prawnych koncentrujących się na analizie legislacji, owszem. Z tego powodu należy z uznaniem przywitać próbę częściowego ograniczenia tegoż deficytu przez p. mgra Tomasza Matrasa.

1. Stan badań a recenzowana praca

Autor w znacznej mierze wyręcza recenzenta w obowiązku odniesienia się do stanu badań w zakresie analiz naukowych prowadzonych w ramach rozprawy doktorskiej. We

Wstęp oraz rozdziale pierwszym dokonuje bowiem bardzo skrupulatnego i solidnego przeglądu literatury mającej bezpośredni lub pośredni związek z jego przedsięwzięciem badawczym. Autor słusznie zauważa, że pogłębione i kompleksowe analizy dotyczące polityki sportowej są charakterystyczne dla anglosaskiego i niemieckiego dyskursu naukowego. W odniesieniu do niemieckiej polityki sportowej p. mgr Tomasz Matras wskazuje na twórczość naukową poszczególnych autorów wymienionych z nazwiska oraz działalność badawczą również wyszczególnionych ośrodków badawczych. Trafnie wskazuje na Svena Güldenpfenniga jako autora opracowań tematycznie zbliżonych do przedmiotu swojej rozprawy doktorskiej. Rozpoznany poprzez szeroką kwerendę źródeł i opracowań, prowadzoną w Polsce i Niemczech, deficyt analiz politologicznych odnoszących się do polityki sportowej jako takiej, a w szczególności polityki sportowej w Niemczech, stał się powodem, dla którego Autor zdecydował się na poświęcenie kilku lat swojej pracy badawczej temuż zagadnieniu. Jest to przy tym przedsięwzięcie naukowo ważne i pożyteczne poznawczo.

2. Problem badawczy i hipotezy

Problem badawczy, jak wiadomo, stanowi „serce” rozprawy i od jego zdefiniowania i dookreślenia zależy nierzadko poprawność i zasadność prowadzonych badań. Problem badawczy powinien zasadniczo wyrażać się w pytaniu czy szeregu pytań niebanalnych, obiektywnie ważnych i pozwalających sformułować choćby częściową odpowiedź. Powinny być one wyrażone w sposób precyzyjny we *Wstępie* rozprawy.

Niestety w omawianym przypadku Autor całkowicie zrezygnował nie tylko z postawienia pytań badawczych, ale także ze sformułowania odpowiadających im hipotez. Zarzut ten byłby z pewnością zaważył na finalnej ocenie rozprawy, gdyby nie fakt iż ów brak jest w pewnej mierze zniwelowany dość klarowną deklaracją Autora odnoszącą się do celów rozprawy, z których domyślnie dają się wyczytać pytania problemowe, jednakowoż tylko częściowo. Cele te są precyzyjne, jednoznaczne i „profilują” one rozważania Autora w sposób umożliwiający realizację tematu rozprawy.

Pierwszym celem jest bowiem „komparatystyczne zestawienie norm i regulacji Unii Europejskiej z polityką sportową prowadzoną w Niemczech”. Drugi deklarowany przez Autora cel związany jest z ambicją „wprowadzenia do polskiego dyskursu naukowego

pojęcia 'polityki sportowej'". Cel trzeci „odnosi się do analizy modelu zarządzania sportem w Niemczech”.

Należy jednakowoż stwierdzić, że jakkolwiek wspomniane wyżej cele służą realizacji podjętego przez Autora przedsięwzięcia badawczego, to po pierwsze są różne w swym ciężarze gatunkowym (cele 1. i 3. służące bezpośrednio realizacji tematu rozprawy versus cel 2. zasadniczo wykraczający w dużej mierze poza jej ramy), po drugie – w większym stopniu definiują zakres przedmiotowy rozprawy, aniżeli problemy badawcze. Z tekstu rozprawy domyślać się można natomiast, że kluczowe jest pytanie: *W jakim zakresie i w jaki sposób regulacje unijne determinują politykę sportową w Niemczech?* Można by także zadać sobie pytanie „odwrotne”, a mianowicie: *W jakim stopniu i w jakim zakresie normy unijne w zakresie polityki sportowej są wynikiem/pochodną doświadczeń i praktyki niemieckiej w tym obszarze?* Wydaje się, że na bazie tych właśnie pytań, można byłoby sformułować interesujące hipotezy odnoszące się właśnie do korelacji między obydwoma poziomami, na których prowadzona jest polityka sportowa. Ponadto należałoby postawić szereg pytań problemowych odnoszących się do samej niemieckiej polityki sportowej – do jej celów, metod, podmiotów odpowiedzialnych za jej kreowanie i wdrażanie, adresatów itd. Gdyby praca miała być publikowana, te pytania powinny jasno wybrzmieć we *Wstępie*.

3. Zakres pracy (przedmiot badań)

Zakres pracy w odniesieniu do przedmiotu analiz, okresu oraz przestrzeni, w pewnym stopniu także w stosunku do podmiotów, których aktywność podlega badaniu, został dość precyzyjnie określony w samym tytule rozprawy, który jest przez to informacyjnie nośny i logiczny. Można jedynie postawić mały znak zapytania przy zakresie czasowym, albowiem przyjęcie cezury 1990 roku (zjednoczenie Niemiec) jest problematyczne, a sam Autor nie udziela we *Wstępie* przekonującego uzasadnienia dla niej, co więcej formułuje stwierdzenia wykluczające się. Na stronie 9 pisze bowiem, że „Po 1990 roku znaczenie sportu dynamicznie wzrosło” (*nota bene* – pytanie dlaczego?), z kolei na stronie 11 formułuje tezę: „Po 1990 r. oddziaływanie instytucji państwowych na proces zarządzania sportem uległo dalszemu osłabieniu”. Pytanie zatem, czy rzeczywiście rok 1990 jest jakoś szczególnie istotny z perspektywy rozwoju sportu w Niemczech i samej polityki sportowej (jeśli tak, to dlaczego?). Poza tym nie bardzo wiadomo w jaki sposób Autor bada korelacje między

„normami i regulacjami Unii Europejskiej” z polityką sportową Niemiec w latach 1990-1993, skoro formalnie Unia Europejska funkcjonuje od listopada 1993 roku. Uważam zatem, że należało w tytule zrezygnować z daty 1990 i zakres czasowy dookreślić we *Wstępie* lub też użyć sformułowania „prawa wspólnotowego”.

4. Struktura pracy

Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów, *Wykazu skrótów* (którego nie ma w *Spisie treści*), *Wstępu*, *Zakończenia*, *Spisu tabel*, *Spisu diagramów* oraz *Bibliografii*. Struktura pracy jest zasadniczo logiczna. Autor rozpoczyna od rozdziału teoretycznego zatytułowanego „Sport i polityka”, w którym zajmuje się relacjami sportu i polityki, a którego centralną część stanowi autorska definicja polityki sportowej. Następnie w rozdziale drugim charakteryzuje regulacje unijne w obszarze sportu i polityki sportowej. Rozdziały: trzeci, czwarty i piąty odnoszą się bezpośrednio do różnych aspektów i wymiarów polityki sportowej w Niemczech. Przyznam, że nie bardzo rozumiem sens rozdziału szóstego pt. *Sport w dyskursie publicznym*. Rozdział ten dałoby się nawet obronić, gdyby rozprawa dotyczyła polityki sportowej Niemiec jako takiej, tymczasem zarówno sam tytuł pracy, jak i deklaracje Autora wyrażone we *Wstępie*, sugerują pierwszoplanowy charakter zmiennej jaką jest aktywność Unii Europejskiej w omawianym obszarze.

Generalnie jednak całość struktury, w tym kolejność rozdziałów, ich wewnętrzna kompozycja w postaci podziału na podrozdziały i paragrafy, porównywalna objętość poszczególnych rozdziałów (z wyjątkiem rozdziału piątego), odpowiada zasadom kompozycji pracy naukowej, zwłaszcza zasadzie definiowania kluczowych pojęć i kategorii, zasadzie uwzględniania wszystkich kluczowych aspektów badanego zjawiska oraz zasadzie logicznego wynikania.

Kończąc omawianie struktury, pragnę zauważyć że brakuje w niej wprowadzeń do poszczególnych rozdziałów. Swoje analizy Autor zaczyna od razu od pierwszego podrozdziału, gdy tymczasem sens wprowadzenia do rozdziału opiera się na tym, że tłumaczy on jego wewnętrzną strukturę i formułuje kluczowe pytania, na które ma on odpowiadać. Przy ewentualnej publikacji, warto byłoby ten deficyt zniwelować.

5. Metody i techniki badawcze

Co ciekawe i zastanawiające, trudno we *Wstępie* do rozprawy odnaleźć deklarację Autora odnośnie do zastosowanych w pracy metod i technik badawczych, przy użyciu których zamierza on zrealizować postawione sobie cele. *Nota bene* dość rozbudowana narracja na temat metod badania relacji zachodzących między sportem a polityką, w tym samej polityki sportowej rozpoczyna się dopiero na stronie... 43, w paragrafie zatytułowanym „Podstawowe problemy badawcze”. Na początku Autor formułuje dość kuriozalne i niejasne stwierdzenia, pisząc m.in.: „Współcześnie w zakresie nauk politycznych mamy do czynienia przynajmniej z dwoma podejściami teoretycznymi. Pierwsze, polega na teoretycznym ujęciu właściwości polityki powiązanej z władzą publiczną lub z cechami współczesnej polityki. Drugie ujęcie stara się objąć analizą politologiczną różnorodne przejawy działania władzy politycznej”. Następnie deklaruje, że „w pracy zostało przyjętych kilka założeń teoretycznych z zakresu zarządzania, stosunków międzynarodowych i integracji” (s. 43-44). Autor po pierwsze nie uzasadnia tego wyboru (selekcji), po drugie obok dyscyplin naukowych – zarządzania (jak rozumiem – nauki o zarządzaniu) i stosunków międzynarodowych, wspomina o założeniu teoretycznym z zakresu... integracji, nie wyjaśniając o co chodzi ze wspomniana „integracją” (prawdopodobnie chodzi o teorie integracji europejskiej, takie jak: funkcjonalizm, federalizm, neofunkcjonalizm, integracja przez prawo, liberalizm międzyrządowy, wielopoziomowe zarządzanie, konstruktywizm). W dalszej części wywodu Autor pisze, że politologiczne badania nad sportem i polityką sportową możliwe są w oparciu o metody: systemową (nie wskazując jednak na subsystemy i potencjalne możliwości oddziaływania, zależności, funkcjonalne powiązania w obrębie systemu), instytucjonalno-prawną, decyzyjną, „podejście ilościowo-jakościowe”, „historyczną” (zasadniczo takowa metoda nie istnieje, tak jak nie istnieje „metoda politologiczna”; w odróżnieniu od metod stosowanych w naukach historycznych takich jak metody: genetyczna, genealogiczna, ewolucyjna itd.), porównawczą. Odwołanie się w pracy aż do sześciu metod badawczych wydaje się być przedsięwzięciem dość karkołomnym, choć teoretycznie możliwym w realizacji. Niemniej brakuje wyraźnej deklaracji Autora, która metoda jest kluczowa, wiodąca w jego rozprawie.

6. Styl narracji i sposób zastosowania teorii

W zasadzie nie mam istotnych zastrzeżeń do warstwy merytorycznej rozprawy. Trzeba powtórzyć, że jest ona świetnie ustrukturalizowana, co z pewnością świadczy o dobrej opiece naukowej Kandydata, zaś poszczególne elementy struktury pracy wypełnione są należycie treścią wolną od poważnych błędów merytorycznych. Słabością rozprawy jest niewątpliwie warsztat metodologiczny, wcześniej zresztą omówiony. Autor stara się co prawda używać metod naukowych i odwoływać do kategorii politologicznych, jednakowoż starania te są średnio udane. Z drugiej jednak strony nie sposób odmówić Autorowi rozległej wiedzy o przedmiocie jego badań. Z treści pracy jednoznacznie wynika, że jest on ekspertem w obszarze swoich badań. W efekcie, mimo pewnych deficytów w zakresie kompetencji metodologicznych, treść pracy zasługuje na uznanie. Rozprawa stanowi bardzo precyzyjny opis poszczególnych aspektów polityki sportowej Niemiec oraz ich związków z polityką prowadzoną na szczeblu Unii Europejskiej. W warstwie deskryptywnej praca jest zatem bez zarzutu. Z kolei w warstwie eksplanacyjnej pojawiają się pewne, na szczęście niezbyt znaczące, deficyty. Po dokonaniu bowiem dobrego i precyzyjnego opisu Autor, nie wiedząc czemu, czasem rezygnuje z wyjaśnienia kwestii problematycznych, na które sam skądinąd trafnie wskazuje. Jednym z kilkunastu przykładów niech będzie następujące stwierdzenie: „Ponadto, trzykrotnie pojawiały się pomysły zorganizowania igrzysk olimpijskich – letnich w 2000 r. w Berlinie i w 2012 r. w Lipsku oraz zimowych w 2022 w Monachium. Wymienione inicjatywy posiadały wsparcie instytucji rządowych, jednak nie uzyskały pełnej akceptacji społeczeństwa, co stanowi ciekawy element analizy” (s. 55). W kontekście wcześniejszych ustaleń i twierdzeń dotyczących wielkiej wagi sportu w Niemczech, rodzi się zatem pytanie, dlaczego społeczeństwo niemieckie „nie w pełni” poparło starania władz państwowych (to pytanie zamierzam skierować do Autora w trakcie obrony).

Należy stwierdzić, że rozprawa jest konkluzywna – Autor w *Zakończeniu* ustosunkowuje się do celów i pytań problemowych zdefiniowanych we *Wstępie* i pierwszym rozdziale. Ponadto pracę charakteryzuje logika wyvodu, precyzyjne ujmowanie i opisywanie poszczególnych zjawisk i procesów, a także umieszczanie ich w odpowiednim kontekście interpretacyjnym m.in. poprzez odwołanie do trafnie dobranych i zinterpretowanych kategorii i pojęć politologicznych. Reasumując, rozprawa stanowi udane przedsięwzięcie badawcze. Autor zrealizował postawione sobie cele.

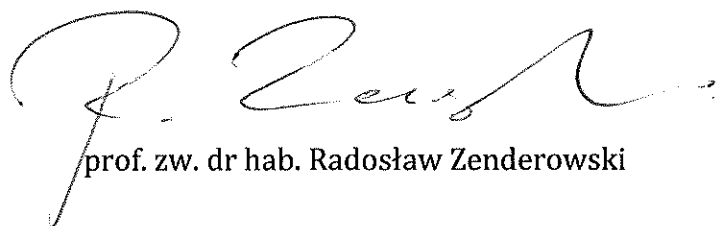
7. Uwagi edytorskie

Pod względem edytorskim praca jest dość schludna, choć niepozbawiona mankamentów. I tak dla przykładu, w *Spisie treści* brakuje informacji o *Wykazie skrótów*. *Spis tabel* i *Spis diagramów* powinien występować po *Bibliografii*. Przede wszystkim jednak problemem jest czasem sam styl wypowiedzi. W rozprawie można bowiem natknąć się na zdania nieprecyzyjne lub niezrozumiałe (lub zrozumiałe tylko dla Autora). Przykłady. „Zacytowane w poprzednich częściach pracy podejścia sugerują, że polityka sportowa jest zjawiskiem obejmującym kilka dyscyplin i specjalności naukowych”. (s. 46). – Należało napisać, że polityka sportowa jest przedmiotem badań kilku dyscyplin, nie zaś, że wchodzi w ich zakres. „Odnosząc się do zadanego wcześniej w pracy pytania należy podkreślić, że cechy polityki sportowej wskazują na adekwatność łączenia jej z polityką społeczną”. (s. 52). – Nie bardzo wiadomo co Autor ma na myśli pisząc o „adekwatności łączenia”.

8. Konkluzja

Reasumując zgłoszone powyżej uwagi, wyrażam przekonanie, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi przewidziane dla tego rodzaju opracowań, mających stanowić podstawę do awansu naukowego. W związku z powyższym, z przekonaniem wnoszę o dopuszczenie p. mgra Tomasza Matrasy do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Taki wniosek przedkładam Radzie Naukowej Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Cieszyn-Warszawa, 18 lipca 2017 roku

prof. zw. dr hab. Radosław Zenderowski

